

Pedagogisch beleid

Kinderdagopvang
Peuteropvang
Buitenschoolse opvang

Inhoudsopgave

1.	Welkom bij KinderRijk.....	3
2.	Organisatiemissie en -visie en pedagogische visie KinderRijk	3
	Organisatiemissie.....	3
	Organisatievisie.....	3
	Pedagogische visie	3
	Pedagogische uitgangspunten.....	3
	Kennismaking.....	5
	Ouderbetrokkenheid.....	5
	Onderwijs	5
3.	Pedagogisch handelen	6
	Interactievaardigheden.....	6
4.	De groep.....	7
5.	De organisatie	7
	Interessegebieden.....	8
	Stagiairs	8
	Anders-gekwalficeerde beroepskrachten in de BSO	8
	Nieuwe professionals	8
6.	Ontwikkeling op verschillende leeftijden	9
	0-2-jarigen op het kinderdagverblijf.....	9
	2-4-jarigen op het kinderdagverblijf.....	10
	2-4-jarigen op de peuteropvang	10
	4-7-jarigen op de buitenschoolse opvang	11
	7+-kinderen op de buitenschoolse opvang	11
7.	Speciale aandachtspunten	12
	Duurzaamheid.....	12
	Kinderparticipatie	12
	Mediawijsheid.....	12
	Een rijke omgeving.....	13
	Naar buiten.....	13
	Zorg	14
	Plusgroepen	14
	Voeding	14
	Seksuele ontwikkeling.....	15
	Diversiteit.....	15
	Meertaligheid.....	15
8.	Tot slot.....	16

1. Welkom bij KinderRijk

Wat is onze visie op kinderen in onze kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang? Hoe gaan we om met de verzorging en hoe stimuleren we de ontwikkeling van kinderen? Wat is onze rol als KinderRijk en hoe betrekken we ouders hierbij? De antwoorden op deze vragen zijn vastgelegd in dit Pedagogisch beleid. We leggen uit wat we doen en waarom.

Dit Pedagogisch beleid is er voor ouders en andere geïnteresseerden. Tegelijkertijd is het ook een document voor pedagogisch professionals. De meest recente wetenschappelijke kennis op het gebied van opvoeding en ontwikkeling en de wettelijke eisen vormen de basis. Dit is vertaald naar werkinstructies voor de dagelijkse praktijk en samen bepaalt dat de manier waarop wij werken.

2. Organisatiemissie en -visie en pedagogische visie KinderRijk

Organisatiemissie

Wij stellen ouders in staat om opvoeding en werk te combineren door een partner te zijn in de zorg en de opvoeding. Samen verRijken wij de wereld van kinderen door ruimte te geven aan de magie van het (je)zelf ontdekken en creëren.

Organisatievisie

Wij zien kinderen als krachtige, competente personen met veel aanleg en mogelijkheden. Wij verRijken samen met kinderen hun wereld door ruimte te geven aan de magie van het ontdekken en creëren. Wij zien onszelf als een belangrijke schakel in de leefwereld en ontwikkeling van een kind. Wij beschouwen ons als partner van ouders in de opvoeding van hun kinderen.

Pedagogische visie

Wij geven kinderen de ruimte!

Ruimte om te groeien, nieuwsgierig te zijn, jezelf te ontwikkelen op je eigen manier, in je eigen tempo.

Met oog op de toekomst: zelfstandig, duurzaam, vreedzaam en zelfbewust.

De magie van het ontdekken krijgt vorm en inhoud door een interessant, gevarieerd en uitdagend aanbod. De binnenruimtes bieden geborgenheid en ruimte om te experimenteren. De buitenruimtes zijn avontuurlijk en dagen de kinderen uit tot onderzoeken.

Pedagogische uitgangspunten

Bij KinderRijk werken wij met vier uitgangspunten: Plezier, Respect, Ontwikkeling en Fantasie. Deze vier begrippen zijn de basis voor ons dagelijks handelen.

De uitgangspunten van KinderRijk zijn gebaseerd op de pedagogische basisdoelen uit de Wet Kinderopvang:

Uitgangspunten KinderRijk	Basisdoelen van de Wet
Plezier	Emotionele veiligheid
Respect	Eigen maken van normen en waarden, cultuur
Ontwikkeling	Persoonlijke competentie Sociale competentie
Fantasie	KinderRijk uitgangspunt, verbonden met alle andere basisdoelen

Plezier staat bij KinderRijk bovenaan: heeft het kind het leuk, voelt het zich goed? Vanuit de wetenschap weten we dat alleen kinderen die zich veilig voelen hun blik naar buiten richten, gaan spelen en op ontdekkingsreis gaan en daarmee nieuwe kennis en vaardigheden opdoen.

Dat gevoel van veiligheid en zekerheid geven we ze door te zorgen voor vaste, herkenbare structuur bij activiteiten en door zoveel mogelijk vaste medewerkers op de groep. Ieder kind heeft bovendien een mentor, één van de vaste gezichten op de groep. De mentor is verantwoordelijk voor het volgen van de ontwikkeling van zijn of haar mentorkinderen en voert de oudergesprekken met de ouders van deze kinderen.

Respect voor jezelf, de ander en de omgeving is nauw verbonden met het eigen maken van normen en waarden. Spelen en leven in een groep is daarvoor een unieke gelegenheid. Wij bieden spelenderwijs structuur en grenzen, bijvoorbeeld een ander kind geen pijn doen, zonder kinderen in hun eigenwaarde aan te tasten. Kinderen maken bij ons bovendien kennis met andere gebruiken en culturen.

De **ontwikkeling** van kinderen krijgt bij ons veel aandacht: sociale en persoonlijke ontwikkeling. Kinderen leren samen spelen en delen, anderen helpen, vriendschappen sluiten, zich in anderen verplaatsen. Wij helpen ze daarbij.

We stimuleren de kinderen daarnaast om zich persoonlijke vaardigheden eigen te maken, zoals zelfstandigheid, doorzettingsvermogen, flexibiliteit en lef.

De pedagogisch professionals werken planmatig, volgens het Beleid planmatig werken. Zo bieden wij een rijke speel-/leeromgeving met diverse activiteiten die passen bij de ontwikkeling en interesses van het kind. Er worden activiteiten aangeboden op het gebied van de zeven ontwikkelingsgebieden van KinderRijk, namelijk sociaal-emotionele ontwikkeling; taalvaardigheid; creativiteit; motoriek; techniek, meten en rekenen; natuurbeleving; muziek en dans.

Fantasie is een uniek KinderRijk-uitgangspunt. In fantatiespel krijgen kinderen de kans om hun ervaringen en emoties te verwerken. Fantasie stimuleert de ontwikkeling. Met rollenspel ontwikkelen kinderen kennis over de samenleving en hoe je met elkaar omgaat. Ook 'open eind materialen', eenvoudige, losse materialen waarmee kinderen vrij kunnen spelen, dragen bij aan het probleemoplossend vermogen van kinderen. Het draait hierbij om spelend ontdekken. Denk hierbij aan houten blokjes, schelpen, steentjes, ringen die van alles kunnen voorstellen.

Kennismaking

Tijdens de allereerste kennismaking met de groep nemen wij de tijd om het kind en de ouders te laten wennen aan de nieuwe situatie. Door afspraken met elkaar te maken en verwachtingen uit te wisselen, leren de ouders en de pedagogisch professionals elkaar kennen en ontstaat er een basis voor onderling vertrouwen. Het is belangrijk dat het kind in eigen tempo kan wennen aan de nieuwe omgeving en zich prettig voelt. Dit geldt ook voor de ouders. De pedagogisch professionals bekijken goed wat voor het kind het beste is tijdens de eerste dagen en overleggen dit met de ouders. Dat geldt ook als het kind van groep verandert.

Tijdens het brengen en halen nemen we de tijd om met de ouder uit te wisselen wat het kind bezighoudt. We sluiten zo aan bij de belevingswereld van het kind en vergroten de betrokkenheid van ouders. Voor het kind is het prettig om te ervaren dat zijn ouders en de pedagogisch professionals het samen ook goed hebben.

Ouderbetrokkenheid

In groepsverband verzorgen en opvoeden van kinderen is onze kerntaak. Dat doen we natuurlijk samen met ouders. De basis hiervoor is goede communicatie en informatie-uitwisseling tussen ouders, kinderen en pedagogisch professionals, gebaseerd op gelijkwaardigheid en partnerschap. Wij vinden het belangrijk dat ouders zich welkom voelen en hun wensen, ideeën en eventuele zorgen delen met ons.

In het Ouderbeleid wordt omschreven hoe wij vorm geven aan de samenwerking met ouders.

Afstemming en informatie-uitwisseling is tweerichtingsverkeer. Wij informeren ouders en andersom geven de ouders aan de pedagogisch professionals door hoe het thuis gaat. Een wederkerige en gelijkwaardige relatie, ofwel pedagogisch partnerschap, creëert optimale omstandigheden voor de ontwikkeling van het kind, thuis en op de opvang. De ouder doet dit vanuit de rol als eindverantwoordelijke voor het kind, de pedagogisch professional vanuit zijn of haar pedagogische expertise.

Wij houden ouders op de hoogte via de ouderapp, de website en locatienieuwsbrieven. Naast de dagelijkse contacten is er een jaarlijks oudergesprek. In dit gesprek nemen we - aan de hand van observaties - de tijd om samen te kijken naar hoe het gaat met het kind.

Ook is er jaarlijks een pedagogisch inhoudelijke ouderbijeenkomst op elke locatie, met als doel om onze werkwijze voor ouders inzichtelijk te maken.

Ouders hebben een belangrijke stem in de manier waarop wij ons werk doen. In de Oudercommissie van de locatie of in de Centrale Ouderraad van KinderRijk kunnen zij meepraten en zelfs advies uitbrengen over beleid, met als doel om de kwaliteit van de opvang te waarborgen en te verbeteren. Daarvoor zijn ook onze structurele klanttevredenheidsonderzoeken.

Onderwijs

Een goede aansluiting tussen onderwijs en opvang is van groot belang, zowel praktisch als inhoudelijk. Praktisch, zodat we kinderen van vier tot twaalf jaar een optimaal dagarrangement kunnen bieden. Inhoudelijk, vanwege een doorgaande leer- en ontwikkelijn van opvang naar onderwijs. Dat zorgt voor herkenning en stabiliteit. Daarom hebben we regelmatig contact met de diverse basisscholen dicht bij onze locaties.

Voor een kind kan de overgang van de peuteropvang of dagopvang naar de basisschool en de BSO spannend zijn. Daarom bieden we rond de leeftijd van 3,5 jaar regelmatig activiteiten buiten de groep aan, het 3+-aanbod. Kinderen spelen samen met leeftijdsgenootjes en worden uitgedaagd om nieuwe vaardigheden en materialen te ontdekken. Zelfredzaamheid wordt gestimuleerd.

Op de BSO zorgen we voor een overzichtelijke en veilige opvang voor de 4-jarigen. Juist in de startperiode vinden wij afstemming met het basisonderwijs van groot belang.

3. Pedagogisch handelen

De manier waarop pedagogisch professionals met kinderen omgaan, zorgt ervoor dat kinderen zich veilig voelen, zich kunnen ontwikkelen, sociale vaardigheden leren en weten wat regels, normen en waarden zijn. Het welbevinden van de kinderen en hun ontwikkeling is het doel, het pedagogisch handelen is een manier dit te bereiken. En soms is dat juist een stapje terug doen, niet-handelen.

Interactievaardigheden

Onze pedagogisch professionals worden getraind in zes interactievaardigheden:

- Sensitieve responsiviteit
- Respect voor autonomie
- Structureren en leidinggeven
- Praten en uitleggen
- Ontwikkeling stimuleren
- Begeleiden van onderlinge interacties

Sensitieve responsiviteit

Wij geven kinderen een gevoel van veiligheid door positief op ze te reageren en ze te laten weten dat we er voor ze zijn als dat nodig is. Zo krijgen de kinderen vertrouwen in zichzelf en anderen en voelen ze zich gezien, gehoord en begrepen. Positieve aandacht geeft kinderen de boodschap dat ze de moeite waard zijn. Ze durven de wereld om zich heen te ontdekken, te onderzoeken, nieuwe ervaringen op te doen en te leren.

Respect voor autonomie

Dit houdt in dat je kinderen de ruimte geeft om zelf dingen te ontdekken. We volgen hun eigen initiatieven, geven ruimte aan het individu. Daarmee ervaren kinderen dat ze zelf iets kunnen. Dat is de basis om zelfstandig beslissingen te nemen en zich verantwoordelijk te voelen voor hun eigen gedrag.

Structureren en leidinggeven

Door rituelen en regels ofwel vaste volgordes in handelingen en activiteiten brengen we voor kinderen een ordening aan in de wereld. Hierdoor ontstaan er bekende en dus veilige patronen. Daarbinnen hebben kinderen de ruimte om hun gang te gaan en te ontdekken.

Praten en uitleggen

Met taal benoemen pedagogisch professionals de gevoelens van de kinderen. We luisteren naar ze met respect en laten ze zo vaak mogelijk aan het woord. Beeldtaal kan daarbij helpen, zoals pictogrammen voor de dagindeling en emoties. Positief gedrag belonen we en negatief gedrag proberen we om te buigen.

Ontwikkeling stimuleren

Het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen is een belangrijk onderdeel van ons werk. We zorgen voor een goed voorbereide omgeving, waardoor kinderen zich welkom voelen en ze geprikkeld worden om actief en zelfstandig te spelen. De pedagogisch professional kijkt, luistert en sluit aan bij de interesses van de kinderen. Daarnaast verrijkt ze het spel met verschillende activiteiten.

Begeleiden van interacties

Kinderen hebben plezier met elkaar, sluiten vriendschappen en leren om te gaan met ruzies.. Dat is de toegevoegde waarde van de kinderopvang. De pedagogisch professionals bevorderen deze interacties en helpen hen daarbij.

4. De groep

Op de kinderopvang en de peuteropvang van KinderRijk worden kinderen opgevangen in een stamgroep, op de buitenschoolse opvang heet dat basisgroep. Het principe erachter is dat kinderen in een vertrouwde omgeving komen. Niet alleen met vertrouwde kinderen, maar ook met vertrouwde pedagogisch professionals. Aan baby's tot 1 jaar worden maximaal twee vaste pedagogisch professionals gekoppeld, waarvan per dag ten minste één pedagogisch professional werkt op de groep van de baby's. Oudere kinderen worden gekoppeld aan maximaal drie pedagogisch professionals. De kinderen kennen ook de pedagogisch professionals en de kinderen van een andere stamgroep, voor het geval er in uitzonderlijke situaties een groep samengevoegd moet worden.

Om te zorgen dat kinderen zich thuis voelen op het kinderdagverblijf, is in het plaatsingsbeleid opgenomen dat kinderen minimaal twee dagen per week komen. Op de peuteropvang gaan we uit van minimaal twee ochtenden en op de buitenschoolse opvang van minimaal één dag per week.

Wij vangen kinderen op met veel verschillende achtergronden. Bij de start van de opvang zijn niet alle kinderen bekend met de Nederlandse taal. De Nederlandse taal is de voertaal, maar soms wordt er naast het Nederlands ook een andere taal gesproken met de kinderen. Dit doen wij om de kinderen te laten wennen aan de opvang en hen emotionele veiligheid te bieden. Voor de kinderen wordt de overgang van de thuissituatie naar de opvangsituatie begrijpelijker en verloopt het wennen aan de opvangsituatie soepeler. De pedagogisch professionals weten hoe zij hier het beste mee kunnen omgaan. Voor het inzetten van de pedagogisch professionals volgen we de wettelijke eisen voor de beroepskracht-kindratio. Daar mag alleen op bepaalde tijden vanaf geweken worden. In de Pedagogische werkwijze van de locatie zelf wordt beschreven hoe de regeling op een locatie wordt ingevuld.

Een pedagogisch professional is binnen en buiten niet alleen met de kinderen zonder dat deze gezien of gehoord kan worden door een andere medewerker. Dat heet het vierogenprincipe en is wettelijk verplicht voor dagopvang. Ook op onze buitenschoolse opvang locaties streven we ernaar om het vierogenprincipe zoveel mogelijk toe te passen.

Onze locaties zijn zo transparant mogelijk ingericht, zodat er zoveel mogelijk zicht is op de groepen. Er zijn heldere afspraken over zicht en toezicht.

5. De organisatie

Pedagogiek en Kwaliteit

Onze kracht zit in onze pedagogisch professionals. Zij vertalen het Pedagogisch beleid in de praktijk van alledag. Onze professionals zijn goed opgeleid en KinderRijk heeft een uitgebreid scholings- en opleidingsprogramma. Zo is iedereen op de hoogte van recente wetenschappelijke inzichten. Op de locaties zorgen senior pedagogisch professionals (SPP'ers) met specialisatie doorvertalen van beleid, samen met de locatiemanager ervoor dat de kennis over pedagogisch inhoudelijke onderwerpen ook in praktijk gebracht wordt. Daarnaast ondersteunen pedagogisch coaches de professionals in het waarborgen of verhogen van de pedagogische kwaliteit van hun dagelijks werk. Dat doen ze door observaties, individuele gesprekken, groepsgesprekken en coaching op de groep.

Op elke locatie is tevens een SPP'er met specialisatie zorgkinderen en een SPP'er met specialisatie begeleiden van studenten (of een combinatie van deze specialisaties).

De afdeling Pedagogiek en Kwaliteit toetst regelmatig de pedagogische kwaliteit op de groep, door middel van interne audits. Bij de locaties die werken met een Voorschools Educatie-programma (VE) wordt ook een speciale VE-coach ingezet. Doel is het waarborgen of verhogen van de kwaliteit van de voorschoolse educatie.

Daarnaast meten wij structureel de pedagogische kwaliteit, met het meetinstrument 'Pedagogische kwaliteit in beeld' (PiB): een digitaal zelfevaluatie-instrument dat ons inzicht geeft in de pedagogische kwaliteit van ons dagelijks handelen op de groep. Zo kunnen we toetsen of de pedagogische

uitgangspunten; Plezier, Ontwikkeling, Respect en Fantasie goed terug te zien zijn op de groepen. Het laat zien waar we kunnen verbeteren.

Interessegebieden

Pedagogisch professionals kunnen zich specialiseren in een bepaald interessegebied. De interessegebieden sluiten aan op de 7 ontwikkelingsgebieden (sociaal-emotionele ontwikkeling; taalvaardigheid; creativiteit; motoriek; techniek, meten en rekenen; natuurbeleving; muziek en dans). Er worden trainingen aangeboden op deze gebieden zodat professionals zich verder kunnen ontwikkelen op hun interessegebied, wat ten goede komt aan het aanbod op de locatie.

Stagiairs

Stagiairs die een pedagogische opleiding doen, dragen bij aan de ontwikkeling van KinderRijk. Wij hebben jarenlange ervaring in het begeleiden van stagiairs op zowel mbo- als hbo-niveau en zijn een erkend leerbedrijf. Elke stagiair wordt begeleid door een vaste pedagogisch professional die daar speciaal voor is opgeleid. We bieden stageplekken aan studenten die de Beroepsopleidende Leerweg volgen (BOL) en voor studenten die de Beroepsbegeleidende Leerweg volgen (BBL).

Bij de BOL is de stagiair tenminste één dag per week bezig in de praktijk, de overige dagen is zij op school

De BBL'er is in dienst en als professional in opleiding minimaal drie dagen per week op de groep aan het werk, naast de dagen die zij naar school gaat. Afhankelijk van de voortgang zal de BBL'er bovendien op de groep zijn of intallig naast de vaste pedagogisch professional aan het werk zijn.

Studenten van andere opleidingen, Helpende Zorg en Welzijn (mbo niveau 2), universitaire onderzoeksstages of de opleiding vmbo kader, zijn altijd bovendien aanwezig op locatie. Zij hebben vooral ondersteunende taken. KinderRijk biedt ook de mogelijkheid voor het volgen van een Erkenning van Verworven Competenties-traject (EVC) voor personen nog niet gekwalificeerd zijn maar wel relevante werk- en scholingservaring hebben.

Anders-gekwalficeerde beroepskrachten in de BSO

Er zijn mogelijkheden om op de BSO anders-gekwalficeerde beroepskrachten in te zetten. Dit zijn medewerkers die niet de benodigde beroepskwalificatie voor pedagogisch professional hebben, maar die wel ingezet kunnen worden op de groep, naast een gekwalficeerde pedagogisch professional. Een anders-gekwalficeerde beroepskracht heeft een specifieke expertise op een bepaald ontwikkelingsgebied zoals muziek, sport, kunst, etc., en levert daarmee een belangrijke bijdrage aan het activiteitenaanbod voor de kinderen. Een anders-gekwalficeerde beroepskracht volgt eerst een verkorte pedagogische opleiding en kan daarna aan de slag op de groep, samen met de pedagogisch professionals.

Nieuwe professionals

We zijn zorgvuldig in het aannemen van nieuwe professionals. Sollicitanten die geschikt lijken, draaien na de gesprekken een dag mee op proef. Een geldige Verklaring omtrent Gedrag (VOG) is verplicht. In het arbeidsvoorwaardengesprek nemen we de Gedragscode en het Protocol kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag door. Nieuwe professionals tekenen ervoor dat zij hier altijd naar zullen handelen. Voor aanvang van de werkzaamheden wordt de professional via het Personenregister Kinderopvang gekoppeld aan KinderRijk, waarna een continue screening op strafbare feiten plaatsvindt.

6. Ontwikkeling op verschillende leeftijden

Wij vangen kinderen op binnen drie werksoorten: het kinderdagverblijf, de peuteropvang en de buitenschoolse opvang. Bij elke leeftijd hoort een eigen ontwikkeling. Wij geven kinderen persoonlijke aandacht en ruimte om zich in hun eigen tempo spelenderwijs te ontwikkelen en de wereld te ontdekken. Hiermee leggen we een basis voor de ontwikkeling en groei van kinderen richting volwassenheid. Met behulp van ons kindvolgsysteem meten we jaarlijks het welbevinden van de kinderen en volgen we de ontwikkeling. De uitkomsten hiervan worden met de ouders besproken. Bij de overstap van een kind naar de basisschool en/of een andere opvang dragen wij, na toestemming van de ouder, onze kennis over de ontwikkeling en interesses van het kind over via een formulier kindoverdracht. Hierdoor zorgen wij voor een doorgaande lijn in de ontwikkeling.

Iedere locatie heeft daarvoor ook nog zijn eigen Pedagogische werkwijze. Deze is per locatie terug te vinden in de Ouderapp.

Kinderdagverblijf

Op het kinderdagverblijf bevinden zich kinderen van acht weken tot vier jaar oud in verticale leeftijdsgroepen (0-4 jaar) of een horizontale leeftijdsopbouw met babygroepen (0-2 jaar) en peutergroepen (2-4 jaar).

0-2-jarigen op het kinderdagverblijf

Emotionele ontwikkeling

Voor jonge kinderen is de hechting aan ouders/opvoeders heel belangrijk. Veilige hechting is de basis waar vandaan ze de wereld gaan ontdekken. Daarom zorgen wij ervoor dat baby's een vaste mentor hebben en dat de dagindeling op de groep afgestemd is met thuis.

Motorische ontwikkeling

In de eerste twee jaar verloopt de motorische ontwikkeling in een razendsnel tempo. Kinderen leren objecten vast te pakken, rollen, zitten, kruipen, lopen en klauteren. Hierdoor kunnen ze de omgeving steeds beter gaan verkennen. Wij helpen baby's hierbij door hen de ruimte en gelegenheid te geven om dit op hun eigen tempo te doen. We bieden ze een eigen veilige plek in de groep waar ze ongestoord en veilig kunnen oefenen met rollen en tijgeren.

Sociale ontwikkeling

Jonge kinderen zijn op zichzelf gericht, maar krijgen steeds meer aandacht voor de wereld om zich heen. Ze gaan steeds meer naast elkaar spelen en kijken graag naar andere kinderen. Wij ondersteunen dit door gezamenlijke activiteiten te organiseren of door kinderen te betrekken bij het spel van andere kinderen, bijvoorbeeld door te benoemen wat er gebeurt.

Cognitieve ontwikkeling

In de eerste twee jaar van een kind wordt de basis voor de cognitieve ontwikkeling gelegd. Zo neemt de taalontwikkeling een enorme vlucht, zowel het passieve taalgebruik (wat een kind begrijpt) als het actieve taalgebruik (wat een kind zegt). Door het benoemen van gebeurtenissen, voorlezen en zingen van liedjes stimuleren we de taalontwikkeling. Ook leren kinderen in deze periode dat objecten blijven bestaan ook al zie je ze niet. Door kiekeboe spelletjes, verstoppertje spelen, of speeltjes verstoppertje onder een doek, oefenen we dit met ze. Verder leren kinderen steeds beter verbanden leggen tussen verschillende gebeurtenissen. We zorgen voor een omgeving waarin kinderen veilig kunnen bewegen en ontdekken.

2-4-jarigen op het kinderdagverblijf

Vanaf ongeveer twee jaar gaan kinderen steeds meer beseffen dat zij zelf dingen kunnen veroorzaken. Peuters ontdekken dat zij een eigen persoon zijn en leren hoe de wereld in elkaar steekt.

Emotionele ontwikkeling

Kinderen tussen de twee en vier jaar gaan hun grenzen aftasten, maar kunnen tegelijkertijd nog niet altijd woorden geven aan hun emoties. De pedagogisch professional zorgt voor een veilige omgeving waarin kinderen worden uitgenodigd hun emoties te uiten.

Motorische ontwikkeling

Zelfstandigheid gaat een belangrijke rol spelen in het leven van een 2-4-jarige. Zelf met bestek eten, zelf aan- en uitkleden, zindelijkheid; allemaal vaardigheden waarmee geoefend wordt. We geven peuters daarvoor veel ruimte. Knoeien, vies worden en fouten maken mag bij ons.

Sociale ontwikkeling

In deze leeftijdsfase leren kinderen samen spelen, initiatief nemen, voor zichzelf opkomen en delen. De pedagogisch professional biedt activiteiten aan die gericht zijn op samenwerking, zoals samen een spelletje doen.

Cognitieve ontwikkeling

De woordenschat van kinderen breidt zich verder uit. De zinnen worden langer en complexer. Door met thema's te werken wordt de taalontwikkeling verder gestimuleerd. Kinderen ontwikkelen op deze leeftijd eigen talenten en hebben de drang om te onderzoeken. Wij bieden peuters naast groepsactiviteiten ook veel ruimte voor zelfstandige activiteiten.

2-4-jarigen op de peuteropvang

KinderRijk heeft locaties waar peuteropvang (PO) wordt geboden, voor kinderen van twee tot vier jaar, gedurende een dagdeel, meestal 's ochtends.

De PO-locaties zijn een laagdrempelige en voorschoolse basisvoorziening in de woonomgeving van de kinderen. Het peuterprogramma van de PO bereidt kinderen voor op de basisschool. Op sommige plaatsen gebeurt dat in intensief overleg met de basisschool om een doorgaande lijn te waarborgen. Kinderen met verschillende achtergronden komen in de PO twee of meer ochtenden per week samen spelen en leren. Ze ontdekken via spel, oefenen de taal en raken bekend met de ritmes van een schooldag. Het is vaak de eerste keer dat kinderen een ochtend doorbrengen in een groep. Op alle PO-locaties werken we met het woordenschatprogramma LOGO 3000.

Op een aantal PO-locaties werken we met een programma voor voorschoolse educatie (VE), genaamd Uk & Puk. Het is erop gericht om onderwijsachterstanden bij jonge kinderen te voorkomen, met speciale aandacht voor de taalontwikkeling. Spelend leren staat daarbij centraal.

Op iedere VE-groep zijn maximaal zestien kinderen per dag met twee pedagogisch professionals. De professionals zijn VE-geschoold en besteden veel aandacht aan een rijke leeromgeving, met een bouwhoek, leeshoek, verkleedhoek en atelier. Door labels in de vorm van tekeningen, foto's, pictogrammen en woorden kunnen de kinderen zelf de materialen vinden, gebruiken en weer opruimen. Ouders worden actief betrokken, zodat ook thuis de ontwikkeling van de kinderen op diverse gebieden wordt gestimuleerd.

Taal- en communicatieve ontwikkeling

Het peuterprogramma van de PO zorgt ervoor dat kinderen hun woordenschat uitbreiden. Pedagogisch professionals lezen veel voor en zorgen voor een groot taalaanbod. Hierbij wordt het woordenschatprogramma Logo 3000 gebruikt. Kinderen begrijpen meer woorden en kunnen ze ook zelf gebruiken. Eenvoudige instructies kunnen ze uitvoeren.

Cognitieve ontwikkeling

Peuters krijgen interesse in meten en rekenen. De pedagogisch professionals laten lengte, gewicht, inhoud, geld en tijd aan de orde komen. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de dagindeling, vormen en kleuren.

Motorische ontwikkeling

De verschillende ruimtes dagen uit tot springen, rennen, glijden en dansen. Om de fijne motoriek te ontwikkelen is er materiaal als potloden, blokjes en puzzels. Ook het zelf smeren van de boterham en het omslaan van een bladzijde in een boek zorgt daarvoor. Peuters leren de wereld om zich heen ontdekken door te ruiken, proeven, voelen en luisteren.

Sociale ontwikkeling

Als kinderen zich op hun gemak voelen in de groep durven ze te experimenteren om grenzen te ontdekken. Ze proberen met andere kinderen te spelen en te delen. Ze maken kennis met nieuwe dingen en hebben daar plezier in.

Buitenschoolse opvang

Kinderen tussen 4 en 12 jaar worden na schooltijd, op schoolvrije dagen en in de schoolvakanties opgevangen op onze buitenschoolse opvanglocaties (BSO). Hier spelen ze in vertrouwde en veilige groepen met leeftijdsgenoten en met individuele aandacht van de pedagogisch professionals. BSO is vrije tijd en de keuze ligt bij de kinderen.

Elke dag is als een ontdekkingsstocht met steeds nieuwe activiteiten, gebaseerd op de 7 ontwikkelingsgebieden van KinderRijk. We dagen kinderen uit om op een speelse manier grenzen te verleggen. Het is namelijk fijn om te ontdekken waar je goed in bent en waar je plezier aan beleeft.

4-7-jarigen op de buitenschoolse opvang

Emotionele ontwikkeling

Kleuters hebben een hele eigen kijk op de wereld. Zij leven in een magische wereld waar werkelijkheid en fantasie door elkaar lopen. Voor kleuters die net naar school gaan, hebben wij extra aandacht. Een goede wenperiode is belangrijk in een tijd waar alles even op zijn kop kan staan.

Motorische ontwikkeling

In deze leeftijdsfase gaan kinderen hun motorische vaardigheden steeds verder ontwikkelen. Wij helpen hen hierbij door spelvormen aan te bieden waardoor kinderen spelenderwijs hun vaardigheden steeds meer verfijnen.

Sociale ontwikkeling

De eerste echte vriendschappen worden gesloten. Kinderen zijn steeds beter in staat om zich in te leven in anderen, voor zichzelf op te komen en te onderhandelen.

Cognitieve ontwikkeling

De jongste kinderen op de BSO zijn veel bezig met het leren van nieuwe vaardigheden. Op de BSO kunnen ze spelenderwijs verder oefenen met wat zij op school hebben geleerd.

7+-kinderen op de buitenschoolse opvang

Wij geven de oudere kinderen binnen de BSO veel ruimte om hun eigen interesses en talenten te ontdekken. In het programma is er een goed evenwicht tussen activiteiten en ruimte voor vrij spel.

Emotionele ontwikkeling

Kinderen van 7 jaar en ouder krijgen steeds meer verantwoordelijkheid en ontwikkelen een eigen mening. Ook lukt het beter om hun gevoelens te benoemen en om impulsen te beheersen. We luisteren naar kinderen en geven hen de ruimte om hun mening te delen.

Motorische ontwikkeling

Op deze leeftijd is de oog-handcoördinatie beter ontwikkeld en hebben kinderen de meeste vaardigheden goed onder de knie. De pedagogisch professional zorgt voor uitdagende activiteiten waardoor ze blijven bewegen.

Sociale ontwikkeling

De groep gaat een steeds grotere rol spelen. Kinderen sluiten en onderhouden vriendschappen en kunnen zelf vaak conflicten oplossen.

Cognitieve ontwikkeling

Kinderen kunnen steeds beter abstract denken, een plan bedenken, uitvoeren en bijstellen. Ze hebben daarom ook een actieve bijdrage aan de (mid)dagindeling op de groep.

7. Speciale aandachtspunten

Duurzaamheid

Wij vinden een duurzame kijk op de wereld belangrijk, zeker omdat we betrokken zijn bij de ontwikkeling van (jonge) kinderen. Om het goede voorbeeld te geven, werken wij als organisatie zo duurzaam mogelijk en helpen we de kinderen spelenderwijs zorgzaam te zijn voor onze planeet. Zo staat het belang van natuurbeleving en natuureducatie bij ons voorop. We bieden activiteiten aan die bijdragen aan het ecologische bewustzijn van kinderen, ouders en medewerkers. We bestellen onze meubels en materialen bij leveranciers die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben. Er is een aanbod van open eind kosteloos materiaal om mee te spelen en te knutselen. In onze natuurtuinen maken de kinderen kennis met planten, zaden en meer van wat de natuur te bieden heeft. Zo werken we aan begrip en respect voor de natuur. We betrekken de kinderen bij het groeiproces van groente en fruit uit onze moestuinen. We gaan bewust om met voeding en stimuleren kinderen om gezond en divers te eten.

Kinderparticipatie

Kinderen praten mee. Ze krijgen een stem in bijvoorbeeld het programma, de inrichting, de aanschaf van materiaal en de groepsregels. Door een open houding geven pedagogisch professionals de kinderen zo veel mogelijk eigen verantwoordelijkheid.

Kinderen die meedenken en meebeslissen, leren nadenken over wat zijzelf willen. Ze leren om een eigen mening te vormen, deze te verwoorden en te beargumenteren. Ze leren initiatief te nemen, te luisteren naar anderen, te overleggen, te onderhandelen en compromissen te zoeken. Ze leren zich te verplaatsen in anderen en samen besluiten te nemen. Kortom, ze ervaren wat het betekent om onderdeel te zijn van een democratische maatschappij.

Als kinderen merken dat er naar ze geluisterd wordt en dat ze invloed hebben, ontwikkelen ze een positief zelfbeeld. Als ze samen het programma, de inrichting en de groepsregels bepalen, wordt de groep een hechte leefgemeenschap. Kinderen en pedagogisch professionals zijn op deze manier samen verantwoordelijk voor een leuke dag in een prettige groep.

Kinderparticipatie kan op elke leeftijd. We betrekken kinderen zo vroeg mogelijk bij besluiten. Op elke BSO is een zogenaamde kindercommissie ingesteld, die regelmatig vergadert. Er is bij KinderRijk ook een Centrale KinderRaad met afgevaardigden van de BSO-locaties. Deze vergadert jaarlijks met de bestuurder.

Mediawijsheid

Mediawijsheid is de verzameling competenties die je nodig hebt om actief, kritisch en bewust deel te nemen aan onze mediasamenleving. Het gaat om het veilig en slim inzetten van alle beschikbare media – digitaal en analoog – om de eigen kwaliteit van leven te vergroten én ervoor te zorgen dat je optimaal kunt deelnemen aan de wereld om je heen.

Kinderen groeien op met een digitale wereld: gamen, internetten, lezen en tv-kijken. Wij vinden het belangrijk om hier op een verantwoorde manier mee om te gaan en niet als vervanging voor andere (spel)activiteiten. Jonge kinderen lezen we veel voor en voor de kinderen van 4 tot 13 nemen we het gebruik van digitale media op in het reguliere activiteiten aanbod, afgestemd op de leeftijd, de ontwikkelingsfasen en belevingswereld.

Het is belangrijk dat kinderen leren hoe ze digitale media op een goede manier kunnen gebruiken. We spreken daarover en maken duidelijke afspraken, ook over het gebruik van smartphones en smartwatches, vooral op de buitenschoolse opvang.

Een rijke omgeving

De KinderRijk-locaties zijn ruim en transparant. Doorkijkjes naar andere groepen en naar buiten verruimen de blik van de kinderen en halen de wereld van buiten naar binnen. Het is belangrijk dat kinderen alle ruimte krijgen om te onderzoeken, te ontdekken en te spelen. Zo vergroten ze hun leefwereld. In onze binnen- en buitenruimtes kan volop gespeeld worden. Er is rust én uitdaging. Speelplekken sluiten aan bij de verschillende leeftijdsfasen en karakters van kinderen. Ze kunnen er individueel en in kleine groepjes spelen, binnen of buiten. Naast de eigen groepsruimte zijn er ruimtes als het atelier, speellokaal of theater.

In de PO- en PO/VE locaties en kinderdagverblijven zijn dagritmekaarten opgehangen in de groep, met afbeeldingen van de verschillende opeenvolgende momenten, waardoor kinderen kunnen zien hoe het verloop van de dag eruit ziet.

Om hun zelfstandigheid te vergroten, maken kinderen zoveel mogelijk zelfstandig gebruik van het gebouw en de buitenruimte. Al het spelmateriaal staat uitnodigend op ooghoogte, zodat kinderen zelf kunnen kiezen. Er is een grote variatie aan materiaal, aansluitend bij de diverse leeftijds- en ontwikkelingsfasen en interesses van kinderen. Zo is er constructiespel, cognitief spel, motorisch spel, rollenspel en materiaal dat fantasie en creativiteit stimuleert, het 'open einde materiaal'. Hierbij zorgen we voor culturele diversiteit in bijvoorbeeld de materialen in de huishoek, verkleedkleden, boekjes, en dergelijke, zodat kinderen van alle culturen zich hierin kunnen herkennen.

Bewegen vinden wij belangrijk. Wij bieden dagelijks beweegactiviteiten aan. Hiermee dragen wij bij aan een gezonde leefstijl. Zo wordt de motorische, cognitieve én sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen optimaal gestimuleerd.

Het Beweegbeleid geldt voor alle leeftijden en wordt op alle locaties van KinderRijk uitgevoerd.

Met de jongste kinderen werken wij veel met sensopathisch materiaal, zoals zand, water, klei, verf, enz. Sensopathisch materiaal is materiaal zonder vaste vorm en kan dus volledig naar eigen hand worden gezet. Dit zorgt voor vertrouwen in het eigen kunnen. Door sensopathisch spel wordt een kind zich bewust van zijn lichaam, het draagt bij aan de sociaal-emotionele ontwikkeling en de fantasie wordt enorm geprikkeld.

Onderzoek toont aan dat leren omgaan met risico's goed is voor de ontwikkeling van kinderen. Ze worden motorisch vaardiger, zelfverzekerder en leren angsten overwinnen en krijgen doorzettingsvermogen. We ondernemen verschillende activiteiten waarbij kinderen op een speelse manier uitgedaagd worden hun grenzen te verleggen. Daarbij zoeken we de juiste balans tussen beschermen tegen gevaar en ruimte geven om te leren omgaan met risico's. Wij noemen dit uitdagend spel.

Naar buiten

Bij KinderRijk gaan alle kinderen elke dag naar buiten, wat voor weer het ook is.

Buiten spelen is belangrijk omdat de buitenruimte meer en andere mogelijkheden biedt dan binnen, met name voor de motorische ontwikkeling en de zintuiglijke (natuur)beleving.

Veelzijdig en zoveel mogelijk bewegen is essentieel voor de brede ontwikkeling van kinderen: het draagt bij aan hun gezondheid, welbevinden, breinontwikkeling en hun participatie in de samenleving. Ook gebruiken jonge kinderen rijkere taal in buitenspel- en beweegsituaties. Op de meeste locaties hebben we bijzondere natuurspeelplaatsen, met zand, stenen, hout, waterbanen, planten, schelpen, moestuinen en

nog veel meer. Het is een omgeving die uitnodigt tot avontuurlijk en fantasierijk spel. Voor de jongste kinderen is er aandacht voor veilig ontdekken en verkennen van de eigen grenzen op motorisch gebied. Op de BSO is er veel aandacht voor sport en spel. De pedagogisch professionals nemen een actieve en stimulerende rol aan in het spel van de kinderen.

Zorg

Bij ons is elk kind welkom. Bij aanmelding van kinderen met een beperking maken we in overleg met de ouders een zorgvuldige afweging of plaatsing reëel is. Pedagogisch professionals moeten de gewenste ondersteuning kunnen bieden. We moeten een meerwaarde zijn voor het kind en het kind moet passen in de groep.

Wij volgen de ontwikkeling van alle kinderen. Wanneer wij opvallend gedrag of een opvallende ontwikkeling bij een kind signaleren, gaan we altijd in gesprek met de ouders. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om een ontwikkelingsachterstand op één of meer gebieden, maar ook om een ontwikkelingsvoorsprong of hoogbegaafdheid.

Er wordt vervolgens een handelingsplan opgesteld dat regelmatig met de ouders wordt geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Hierbij bespreken wij de ondersteuningsbehoefte van het kind en bieden wij een aanbod dat zoveel mogelijk aansluit bij deze behoefte, binnen onze mogelijkheden. Eventuele contacten met externe deskundigen lopen altijd via de ouders. Heeft een kind professionele hulpverlening nodig welke wij niet kunnen bieden, dan wordt er een nieuw handelingsplan opgesteld. Wij werken samen met externe deskundigen zoals jeugdverpleegkundigen en jeugdhulpverleners. In overleg met ouders raadplegen wij hen of verwijzen wij ouders naar hen door. Wanneer een kind op de BSO zit, hebben we met toestemming van ouders overleg met school en werken we samen om het kind zo goed mogelijk te begeleiden.

Bij vermoedens van kindermishandeling werken we volgens het Protocol kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag binnen de kinderopvang (meldcode kindermishandeling). Het werken volgens dit protocol is verplicht voor alle beroepskrachten binnen de kinderopvang.

Zieke kinderen hebben rust, verzorging en extra aandacht nodig. Op de groep kan een kind deze extra aandacht niet krijgen. Het kind is dan thuis beter af. De gezondheid en het welbevinden van het kind én van de andere kinderen (besmetting) staan daarbij voorop.

Plusgroepen

Voor peuters met een specifieke ondersteuningsbehoefte, die niet voldoende begeleid kunnen worden in een reguliere groep, is er een KDV-plusgroep en een VE-plusgroep. Dit is een kleinschalige opvangvorm met een kleinere groepsgrootte. Hierdoor is er meer tijd en aandacht voor deze kinderen.

Voeding

Voeding is opvoeding: We laten kinderen ontdekken hoe leuk gezond eten is. Daarom eten en drinken we gezellig samen aan een gedekte tafel, met respect voor het eten en voor elkaar. De kinderen eten, benoemen de kleuren, vormen en namen van de groenten en fruit en proeven veel verschillende smaken. In het belang van een goed eetpatroon en een gezond gebit zijn de eet- en drinkmomenten beperkt. Zo blijft er ook voldoende tijd over voor diverse andere activiteiten. Indien een kind geen honger of dorst heeft, wordt het op een creatieve wijze gestimuleerd of we proberen het op een later moment opnieuw. Bij zorgen nemen we hierover contact op met de ouders.

Variatie en veel groente en fruit is het uitgangspunt. We volgen de adviezen van het Voedingscentrum, zoals de Schijf van Vijf en dagkeuzes. Tevens hebben we de keus gemaakt voor vegetarische maaltijden, vanwege het positieve effect op het milieu. Daarnaast kunnen we met een vegetarisch aanbod alle kinderen bij KinderRijk kennis laten maken met gezond eten, ongeacht hun culturele achtergrond. Omdat kinderen veel bewegen, hebben ze ook beperkt suiker en vetten nodig. Tijdens de broodmaaltijd bieden we daarom bijvoorbeeld volkorenbrood, humus, licht zuivelspread en pindaakaas. Daarnaast is er bijvoorbeeld yoghurt en muesli. Op de kinderdagverblijven bieden we drie keer in de week een warme vegetarische lunch, bereid met verse, pure ingrediënten. De kinderen drinken water, melk en thee. Het

drinken van water kan op elk moment van de dag. Wij vinden het belangrijk dat kinderen leren water te drinken als ze dorst hebben en stimuleren dit, zeker op warme dagen.

In geval van allergieën bestelt KinderRijk de vervangende voedingsmiddelen, mits deze leverbaar zijn bij onze leveranciers. Deze producten komen voor rekening van KinderRijk. Bij ernstige allergieën met grote risico's, zoals voor pinda's, kan worden besloten een product helemaal niet aan te bieden op de groep.

Feestjes

We kiezen op de BSO voor feestvieren zonder meegebrachte traktaties. Bij het vieren van verjaardagen op de locaties staat het jarige kind centraal. We geven aandacht aan het kind en de verjaardag, op een manier die aansluit bij wat de jarige wenst.

BSO-kinderen trakteren vaak al op school en wij kiezen ervoor om verjaardagen op andere manieren te vieren.

Op de peuteropvang en het kinderdagverblijf is het wel mogelijk om te trakteren. De traktatie is gezond en in lijn met het Voedingsbeleid. Voorbeelden voor traktaties worden gedeeld met de ouders via de Ouderapp.

Seksuele ontwikkeling

Kinderen ontwikkelen zich ook op het gebied van seksualiteit. Ze ontdekken hun eigen lichaam, de daarbij behorende gevoelens en ze stellen vragen.

Voor het merendeel van de kinderen is seksualiteit een onderdeel van het leven, het hoort er gewoon bij. Maar wel op een andere manier dan bij oudere kinderen en volwassenen.

Wij verwachten van onze professionals dat zij op een open, respectvolle en pedagogisch verantwoorde wijze alle kinderen begeleiden in hun seksuele ontwikkeling en zo bijdragen aan een positief beeld over seksualiteit. Daarom bieden wij kinderen een fysiek en psychisch veilige omgeving. Pedagogisch professionals volgen scholing op het gebied van seksuele ontwikkeling van (jonge) kinderen. Ook tijdens teamvergaderingen komt het onderwerp regelmatig terug om op één lijn met elkaar te blijven.

Wij vinden het belangrijk dat onze pedagogisch professionals de kinderen hierbij zo goed mogelijk begeleiden: respectvol en positief.

Diversiteit

Wij zien dat onze doelgroep meer internationaal en diverser wordt. Dat leidt tot andere verwachtingen over opvoeding en cultuur. Pedagogisch professionals van KinderRijk erkennen, waarderen, accepteren en vieren verschillen in de ruimste zin van het woord. Hierbij krijgen alle kinderen ruimte, inspraak en de kans om zichzelf te zijn en mee te doen. Daardoor bevorderen en borgen professionals het welbevinden, de betrokkenheid en de brede ontwikkeling van kinderen. Professionals krijgen handvatten voor een goede communicatie en ontwikkelen hun sensitiviteit voor verschillende culturen en achtergronden. Wij streven ernaar dat iedereen zich thuis voelt bij KinderRijk.

Meertaligheid

Wij erkennen dat een goede ontwikkeling van de thuistaal een vereiste is voor het leren van een tweede of derde taal. Daarom verwelkomen we thuistalen op de locaties. Meertaligheid heeft een positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen, zowel op cognitief als sociaal-emotioneel gebied. We adviseren ouders om hun eigen taal te blijven spreken en ook voor te lezen in de thuistaal, de 'taal van het hart'. Een sterke basis in de eigen taal kan de ontwikkeling van het Nederlands als tweede taal bevorderen. Op de locaties is er bijvoorbeeld een welkomstbord in verschillende talen bij de groep, en zijn er boekjes en liedjes in verschillende talen. We bieden veel taalactiviteiten aan en benoemen waar kinderen mee bezig zijn. Zo creëren we een veilige omgeving waarin kinderen hun thuistaal mogen gebruiken.

8. Tot slot

Onderstaande interne documenten zijn een uitwerking van het pedagogisch beleid van KinderRijk. Ze zijn inzichtelijk voor alle professionals van KinderRijk. Ouders kunnen inzage krijgen via de locatiemanager van de locatie van hun kind.

- Pedagogisch handelen - 4-13 jaar
- Pedagogisch handelen - 0-4 jaar
- Gedragscode
- Wenbeleid
- Ouderbeleid
- Voedingsbeleid
- Werkinstructie verjaardag vieren
- Multimediabeleid
- Procedure internetgebruik BSO
- Werkinstructie internetgebruik BSO
- Beleid pedagogische inrichting
- Werkinstructie kinderen die opvallen
- Werkinstructie kindoverdracht
- Formulier kindoverdracht
- Meldcode kindermishandeling en grensoverschrijdend gedrag
- Procedure seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling
- Beleid tegen pesten
- Beleid seksuele ontwikkeling en opvoeding
- Beleid planmatig werken
- Werkinstructie planmatig werken
- Beweegbeleid
- Werkinstructie bewegen
- Beleid beroepspraktijkvorming
- Uitdagend spel
- Informatieboekje voor ouders (PO, KDV, BSO)
- Pedagogische thema's

In de ouderapp, bij de locatiepagina's, zijn de locatiespecifieke Pedagogische werkwijzen en Werkwijzen veiligheid en gezondheid terug te lezen.